

# הבעל שם טוב הקדוש זי"ע מלמד תורה באש מלהטת ובקולות וברקים כמו במתן תורה

|| הרה"ג ר' פנחס פרידמן ||

אמר להן אבויה, רבותיי מה באתם לשרוף את ביתי עלי, אמרו לו חס ושלום אלא יושבין היינו וחזרין בדברי תורה, מן התורה לנביאים ומן הנביאים לכתובים, והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני, והיתה האש מלחכת אותן כלחכתן מסיני, ועיקר נתינתן מסיני לא ניתנו אלא באש (דברים ד) וההר בוער באש עד לב השמים".

## "חדשים עליך כאילו היום ניתנו"

ועתה בא וראה כי על פי האמור יפתח לנו פתח להבין מה שמצינו במתן תורה (שמות יט א): "בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני". ופירש רש"י: "לא היה צריך לכתוב אלא ביום ההוא, מהו ביום הזה, שיהו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום ניתנו". וכן פירש רש"י בפרשת כי תבוא על הכתוב (דברים כז ט): "הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם לה' אלקיך" – "בכל יום יהיו בעיניך כאילו היום באת עמו בברית".

לפי האמור הביאור בזה, כי החובה מוטלת עלינו לעסוק בתורה בקדושה ובטהרה, עד כדי כך שנזכה לעורר המעמד הנשגב של מתן תורה, בקולות וברקים ובאמירת "אנכי ה' אלקיך" מפי הקב"ה. ועל זה הוא שדרשו: "שיהו דברי תורה חדשים עליך כאילו היום ניתנו". והגם כי בשפלותנו איננו מסוגלים לשמוע את זה באוזן הגשמי, הנשמה שלנו מסוגלת לשמוע ולקלוט את המעמד של מתן תורה. ויש ללמוד בזה סגולה נפלאה איך לזכות לכך ממנה ששינו בגמרא (ברכות טג:):

"ועוד פתח רבי יהודה בכבוד תורה ודרש (דברים כז ט), הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם, וכי אותו היום נתנה תורה לישראל, והלא אותו יום סוף ארבעים שנה היה, אלא ללמדך שחביבה תורה על לומדיה בכל יום ויום כיום שניתנה מהר סיני".

הסכת עשו כמות כמות ועסקו בתורה, לפי שאין התורה נקנית אלא בחבורה, כדברי יוסי ברבי חנינא דאמר רבי יוסי ברבי חנינא, מאי דכתיב חרב אל הבדים ונאלו, חרב על שונאיהם של תלמידי חכמים שיושבים בד בבד ועוסקים בתורה, ולא עוד אלא שמטפשים... ולא עוד אלא שחוטאים".

והנה ממה שהרכיבו חכמינו ז"ל שתי הדרשות יחד, נראה כי שני הדברים קשורים זה בזה, כי רק על ידי לימוד תורה בחבורות כאשר האחד מחד את חברו, אפשר להרגיש בתורה טעם חדש כאילו היום ניתנו כמבואר בגמרא (תענית ז:):

"אמר רבי חמא ברבי חנינא, מאי דכתיב (משלי כז יז) ברזל בברזל יחד, לומר לך מה ברזל זה אחד מחדד את חברו, אף שני תלמידי חכמים מחדדין זה את זה בהלכה... והיינו דאמר רבי יוסי בר חנינא, מאי דכתיב חרב אל הבדים ונאלו, חרב על שונאיהן של תלמידי חכמים שעוסקין בד בבד בתורה".

ולפי המבואר הלקח בזה, כי דוקא על ידי לימוד תורה בחבורה, כאיש אחד בלב אחד, כמו שהיה בשעת מתן תורה, זוכים לעורר את המעמד של מתן תורה, שאז זה נחשב: "כיום שניתנה מהר סיני". ומצינו סימוכין לכך במשנתו הטהורה של ה"שפת אמת" (פרשת ואתחנן שנת תרל"ח), והנה הדברים בלשון קדשו:

"מצות זכירת מתן תורה שדרשו חז"ל (ברכות כב.) מה להלן ברתת ובזיע כו'. פירוש ההיקש שבכח האדם על ידי הזכירה והשתוקקות לדביקות התורה, יכול לעורר התלהבות כענין שאמרו הדברים שמחים כנתינתן, דכתיב (דברים ה יט) קול גדול ולא יסף, מתרגמינן ולא פסק, וכן כתיב (שם) את הדברים כו' דבר כו' אל כל קהלכם, פירוש גם עתה בכל עת שמתאספין ביחד לשם שמים, וכמו התאספות כל אחד כל רצונותיו וכוחותיו לעבודת הבורא יתברך, אף שאינו יכול לקיים בפועל רתת וזיע כמו בהר סיני, אף על פי כן הכנה אז היתה לכל בני ישראל לדורות".



הקול של מתן תורה כביום נתינתה, ועל כך תקנו לברך "נותן התורה" בלשון הוה.

בענין זה מצינו דברים נפלאים ועמוקים ב"תורת חיים" (ב"מ פב.):

"ונראה דלהכי יסדו בחתימת ברכת התורה, ברוך אתה ה' נותן התורה, ולא תקנו לומר נתן התורה כמו שתקנו לומר בפתיחת הברכה ההיא, רמז שעוד היום הוא נותן התורה, והוא קול שפע הבא ממנו למי שזוכה בו, והמחדש חידושי דאורייתא אינו לא רואה ולא שומע, רק קול שפע הבא מאתו יתברך נחה עליו. ונראה דהדא הוא דכתיב, 'מגיד' דבריו ליעקב ולא כתיב 'הגיד' דבריו ליעקב, משמע נמי כי עוד היום מגיד דבריו ליעקב".

הנה כי כן לא נפלאה היא ולא רחוקה להבין דברי הרה"ק מקמארנא זי"ע, כי הבעש"ט הקדוש העלה וזיכך את התלמידים עד כדי כך, שזכו לשמוע ממש המעמד של מתן תורה בבחינת "קול גדול ולא יסף" כביום נתינתה בסיני.

## "בן עזאי היה יושב ודורש והאש מלהטת סביבותיו"

ועתה בא וראה שמצינו מקור נפלא לכך, שאנשים גדולים מסוגלים לעורר המעמד של הר סיני במדרש (ויק"ר טז ד):

"בן עזאי היה יושב ודורש והאש מלהטת סביבותיו, אמרו ליה שמא בסדרי מרכבה אתה עוסק, אמר להן לאו, אלא מחרוזי דברי תורה לנביאים ונביאים לכתובים, ודברי תורה שמחים כיום נתינתן בסיני, עיקר נתינתן באש ניתנו הדא הוא דכתיב (דברים ד) וההר בוער באש".

הרי לנו דברים ברורים מקדושת בן עזאי, אשר "היה יושב ודורש והאש מלהטת סביבותיו", אפילו בשעה שהיה עוסק בנגלות התורה ולא רק במעשה מרכבה, והוסיף לבאר כי על ידי השילוב של תורה נביאים וכתובים היו: "דברי תורה שמחים כיום נתינתן בסיני", וכן מצינו עוד בירושלמי (חגיגה פ"ב ה"א):

"אבויה אבא מגדולי ירושלם היה, ביום שבא למוהליני קרא לכל גדולי ירושלם והושיבן בבית אחד, ולרבי אליעזר ולר' יהושע בבית אחד, מן דאכלון ושתון שרון מטפחין ומרקדין, אמר רבי ליעזר לרבי יהושע, עד דאינון עסיקין בדידהון נעסוק אנן בידן, וישבו ונתעסקו בדברי תורה מן התורה לנביאים ומן הנביאים לכתובים, וירדה אש מן השמים והקיפה אותם.

לקראת חג השבועות זמן מתן תורתנו הבא לקראתנו לשלום, אשר הוא גם יום ההילולא של מייסד תורת החסידות קדוש ישראל הבעל שם טוב זי"ע, דבר בעתו מה טוב להביא מה שכתב המקובל האלקי מהרי"א מקמארנא זי"ע ב"היכל הברכה" (פרשת ואתחנן דף כח טור א):

"העידו על מרן הקדוש רבינו חיות נפשינו אור זורח האר"י הבעש"ט, כשהיה לומד תורה עם התלמידים הקדושים, היה אש מלהטת סביבותיהם ומתקבצין מלאכי השרת, והיו שומעין הקולות והברקים ואמירת אנכי ה' אלקיך מפי השי"ת, וזה ידוע ומפורסם הרבה".

כלומר הבעש"ט הקדוש למד תורה עם תלמידיו בקדושה כל כך גדולה, עד שהיה מסוגל לעורר את המעמד הנבחר של מתן תורה בבחינה כזו, שהיתה "אש מלהטת" והיו שומעים "קולות וברקים" ואמירת: "אנכי ה' אלקיך" מפי הקב"ה, כמו שכתב במתן תורה (שמות יט טז): "ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר ויהי קולות וברקים... ויחרד כל העם אשר במחנה... והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש".

וכן כתב עוד (שם דף לד טור ד) על הפסוק שנאמר אחרי עשרת הדברות בפרשת ואתחנן (דברים ה יט): "את הדברים האלה דיבר ה' אל כל קהלכם בהר מתוך האש הענן והערפל קול גדול ולא יסף". ופירש רש"י: "ולא יסף, מתרגמינן ולא פסק, כי קולו חזק וקיים לעולם". אומר על כך הרה"ק מקמארנא זי"ע:

"עייין רש"י ז"ל, קולו חזק וקיים לעולם, מבואר שמי שמקדש עצמו יזכה לשמוע קול ה' שקיים לעולם, כמו שזכה מרן הקדוש האר"י בעל שם טוב עם התלמידים, כידוע ומפורסם שזכו לשמוע הקולות והברקים וקול שופר חזק באמירת אנכי עם כל הרזין סתימין עילאין".

והנה מה שכתב עוד בענין זה (פרשת בשלח דף צד טור ב):

"ומי שזוכה גם בזמן הזה לזכך עצמו, שיהיה כולו טוב בלתי אחיזת הרע כלל, כמו שזכו אליה רבים וכן שלמים מרן האר"י, והרב רבינו חיים וויטאל, והר"ר אלעזר אזכרי [בעל החרדים], ואחריהם בעל אור החיים מרן רבי חיים בן עטר, ואחריו קדושת מרן הריב"ש טוב עם תלמידיו, וזכו לשמוע מעמד הר סיני קול גדול ולא יסף וכו', והעידו תלמידי אור עינינו רבינו מרן הקדוש ישראל בן אליעזר הרב זצלה"ה, שזיכנו אותם כל כך עד ששמעו מעמד הר סיני בקולות וברקים וקול שופר חזק מאוד".

## "קול גדול ולא יסף"

כאשר נתבונן בדבריו הקדושים, נראה כי הוא חוזר ומדגיש שהמקור לכך שאפשר לעורר את המעמד הנבחר של מתן תורה, הוא ממה שכתוב (דברים ה יט): "את הדברים האלה דיבר ה' אל כל קהלכם בהר מתוך האש הענן והערפל קול גדול ולא יסף". ופירש רש"י כפירוש התרגום: "קול רב ולא פסק".

והביאור בזה כי דיבורו של הקב"ה הוא נצחי ותמידי ואינו נפסק לרגע, נמצא שאפשר לקבל את התורה בכל יום ויום, אלא שצריך לזכך את חומריות הגוף כדי שיוכל לקלוט את הדיבור הנצחי של מתן תורה. וזהו שרמזו חכמינו ז"ל במשנה (אבות פ"ו מ"ב): "בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב". היא הבת קול של מתן תורה שיוצאת מהר חורב שהוא הר סיני, ויש בכח העוסק בתורה לעורר את המעמד הנבחר של מתן תורה בקולות וברקים.

ענין זה משתלב היטב עם דבריו הקדושים של הט"ז (אור"ח סי' מז ס"ק ה): "ונראה לי עוד שתקנו לחתום [ברכת התורה] 'נותן' התורה שיש במשמעותו לשון הוה ולא 'נתן' בלשון עבר, אלא הכוונה שהוא יתברך נותן לנו תמיד בכל יום תורתו, דהיינו שאנו עוסקים בה וממציא לנו הוא יתברך בה טעמים חדשים". לפי המבואר הכוונה בזה, כי אותו "קול גדול ולא יסף", ממשיך להדהד בחללו של עולם, ומי שמתייגע בתורה זוכה לקלוט



# קבלת התורה על פי הבעש"ט הקדוש זי"ע: לכבוש את היצר הרע ולהפכו ליצר טוב

|| הרה"ג ר' פנחס פרידמן ||



בענין המעמד הנבחר של מתן תורה לישראל, שנינו בגמרא על הוויכוח הגדול שהיה בין משה רבינו למלאכי השרת, עד כדי כך שביקשו לשרפו בהבל פיהם לולא הקב"ה שהגין עליו (שבת פח:):

"אמר רבי יהושע בן לוי, בשעה שעלה משה למרום, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבונו של עולם מה לילוד אשה בינינו, אמר להן לקבל תורה בא. אמרו לפניו חמודה גנוזה שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם אתה מבקש ליתנה לבשר ודם, מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו, ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים. אמר לו הקב"ה למשה החזיר להן תשובה, אמר לפניו רבונו של עולם מתיירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהם, אמר לו אחוז בכסא כבודי וחזור להן תשובה..."

אמר לפניו, רבונו של עולם שאתה נותן לי מה כתיב בה, אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, אמר להן למצרים ירדתם, לפרעה השתעבדתם, תורה למה תהא לכם... שוב מה כתיב בה לא תרצח לא תנאף לא תגנוב, קנאה יש ביניכם, יצר הרע יש ביניכם, מיד הודו לו להקב"ה שנאמר ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ, ואילו תנה הודך על השמים לא כתיב."

וצריך להבין, הלא שורש טענת המלאכים שאין ראוי לתת תורה לבני אדם, הוא משום שיש בהם יצר הרע ועלולים לחטא, אם כן איך ניצחם משה רבינו דוקא בטענה זו, שאינם ראויים לקבל את התורה משום שיש בהם יצר הרע.

## "איזהו גבור הכובש את יצרו"

כדי לבאר ענין זה נקדים מה שהביא בספר "בעל שם טוב" (פרשת בראשית סימן קנח) בשם הבעל שם טוב הקדוש זי"ע, לפרש המשנה (אבות פ"ד מ"א): "איזהו גבור הכובש את יצרו". ודקדק כי מלשון המשנה: "איזהו גבור", משמע שיש כאן שני גבורים והספק הוא מי הוא הגבור האמיתי, והרי למעשה יש כאן רק גבור אחד שזהו הכובש את יצרו, אם כן היה יותר מוצדק לומר: "מי הוא גבור".

וביאר בדברי קדשו, כי ישנם שתי דרכים איך להילחם כנגד היצר הרע, דרך א' היא על ידי דחיית וגיורוש היצר, שכאשר היצר בא לפתות את האדם לעבירה, הוא דוחה ומגרש אותו בבושפת הפנים באומרו שאינו רוצה לשמוע כלל בקולו. אך יש דרך ב' יותר גדולה שאין האדם דוחה את יצרו, אלא הוא כובש את יצרו ומהפכו לטוב על ידי שהוא משתמש בו לעבודת ה'.

למשל אם היצר מפתהו להוללות בעיני הבלי עולם הזה, הוא משתמש עם אותה הוללות לעסוק בתורה ולהתפלל לה' מתוך שמחה והתרווממות הנפש, וכן אם היצר מגרה בו מדת הקנאה, הוא משתמש בקנאה זו כדי לקנא בעובדי ה' בבחינת (ב"ב כא.): "קנאת סופרים תרבה חכמה", וכן בכל המדות שהיצר מעורר אותו לרע הוא משתמש במדות אלו לעבוד את ה'.

איך ניצח משה רבינו את המלאכים בטענה שאין להם יצר הרע, הלא דוקא משום כך ראוי לתת להם את התורה

בעש"ט: "איזהו גבור הכובש את יצרו",

לא רק "דוחה את יצרו", אלא גם לכובשו ולהפכו לטוב

המגיד ממעזריטש: "בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין",

התורה היא תבלין להמתיק היצר הרע ולהפכו לטוב

החוטא גורם צער גדול להקב"ה שמתחרט כל יום

על שברא את היצר הרע שגורם להחטיא את האדם

## התורה תבלין להפוך את היצר הרע לטוב

ונראה פשוט כי הבעש"ט נתכוון לפרש בזה כוונת המשנה (ברכות נד.), אשר דרשו על הפסוק (דברים ו ה): "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך, בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע".

נמצא לפי זה, כי הדוחה את יצרו ואינו כובשו לעבוד בו את ה', הן אמת שיש לו שכר גדול על התגברותו על היצר הרע, אולם עדיין לא קיים המצות עשה של: "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך, בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע", עד שיכבוש את יצרו ולהפכו לטוב ולעבוד בו את ה'. אלא שעתה ראוי להתבונן, איך באמת מסוגל אדם להפוך את היצר הרע ליצר טוב.

ויש ללמוד הביאור על כך, ממה שכתב ב"אורח חיים" (פרשת בראשית) יסוד גדול

בשם ממלא מקומו של הבעש"ט המגיד הקדוש הרבי ר' דוב בער ממעזריטש זי"ע, שעמד על מה ששינו בגמרא (קידושין ל:): "כך הקב"ה אמר להם לישראל, בני בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין". ולכאורה תמוה מאד, הלא "תבלין" אינו מקלקל את התבשיל אלא נותן בו טעם לשבח, וכאן הרי תכלית עסק התורה היא להיות סם המות ליצר הרע ולא תבלין.

וביאר בדברי קדשו, כי באמת תכלית העבודה היא להפוך את היצר הרע לטוב, על ידי שיעבוד את השם יתברך גם בעיני עולם הזה, ועל כך נאמר (דברים ו ה): "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך". ודרשו חז"ל (ברכות נד.): "בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע". אלא שכל זמן שלא נהפך את היצר הרע לטוב צריך לדחות אותו. ובכן זהו שאומר הקב"ה לישראל: "בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין", כי על ידי שהאדם עוסק בתורה הוא זוכה לתבל את היצר הרע ולהפוך אותו לטוב עכדה"ק.

יומתק ליישב בזה מה שנתקשה ב"ערבי נחל" (פרשת כי תצא דרוש א) בסתירת שני מאמרים בגמרא (קידושין ל:), כי בתחילה אמרו: "בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין", משמע שיש בכח התורה לבטל את היצר הרע, ואילו אחר כך אמרו: "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו... ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לוי". משמע שאין בכח האדם להתגבר על היצר הרע בכוחות עצמו.

לפי האמור יש לומר הביאור בזה, כי כל זמן שאין האדם עוסק כראוי בתורה שהיא תבלין, הרי אין בכוחו לתבל את היצר הרע ולהפכו לטוב, ובעל כרחו שהוא צריך להילחם עם היצר הרע שמבקש להמיתו מיתה רוחנית, ועל כך אמרו: "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו... ואלמלא הקב"ה עוזרו



**אין יכול לו**, וביאר כ"ק אדמור" מרן מהרי"ד מבעלזא זי"ע, כי היצר הרע הוא מלאך שהוא מטבעו חזק מבשר ודם, ולכן צריך סיוע מיוחד מאת ה' להתגבר עליו.

אולם כאשר איש ישראל זוכה לעסוק בתורה כראוי, הנה מאחר שהתורה היא תבלין לתבל את היצר הרע ולהפכו לטוב, שוב אינו צריך להילחם עם היצר הרע, שהרי היצר הרע כבר נהפך לטוב ומסייעו לעבוד את ה', ועל כך אמרו: **"בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין"**, כי על ידי התורה שהיא תבלין להפוך את היצר הרע לטוב שוב אין צורך להילחם עם היצר.

## "פקודי ה' ישרים משמחי לב"

ויש להרחיב הביאור בזה על פי מה ששינינו בגמרא (ברכות לב.): **"אמר רבי חמא ברבי חנינא, אלמלא שלש מקראות הללו, ]שמעידין שיש ביד הקב"ה לתקן יצרנו ולהסיר יצר הרע ממנו. רש"י[**, נתמוטטו רגליהם של שונאי ישראל [במשפט, אבל עכשיו יש לנו פתחון פה שהוא גרם לנו שברא יצר הרע. רש"י], חד דכתיב, **ואשר הרעותי, וחד דכתיב, הנה כחומר ביד היוצר כן אתם בידי בית ישראל, וחד דכתיב, והסירותי לב אבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר"**.

מבואר מזה שהקב"ה כביכול מצטער בכל יום, על שברא את היצר הרע שמחטיא אותנו, ומזה נשכיל להבין גודל הפגם של החוטא, כי מלבד עצם החטא שהוא מרידה במלכות שמים, הרי בנוסף על כך הוא גורם צער גדול להקב"ה שברא את היצר הרע, ואין לך חילול שם שמים גדול מזה שהרי הקב"ה הוא תכלית הטוב, ועל ידי החטאים של האדם הרי זה כאילו שהקב"ה ברא דבר רע בעולם.

אבל אם איש ישראל עוסק בתורה שהיא תבלין כנגד היצר הרע, הרי הוא מהפך את היצר הרע ליצר טוב, ועל ידי זה הוא גורם שמחה גדולה להקב"ה, שהרי מתגלה כי מה שברא הקב"ה את היצר הרע הוא באמת דבר טוב שהרי על ידי התורה הוא נהפך לטוב. וזהו פירוש הפסוק (תהלים יט ט): **"פקודי ה' ישרים משמחי לב"**. ויש לומר שרומז על הקב"ה אשר בעת החטא נאמר עליו (בראשית ו ו): **"ויתעצב אל לבו"**, אבל על ידי התורה **"משמחי לב"** – משמחים כביכול את הקב"ה בלבו.

וזהו ביאור מאמרם (ברכות ה.): **"אין טוב אלא תורה"**. כי על ידי התורה נהפך גם היצר הרע לטוב, נמצא כי אז לא נמצא בלבו של אדם שום דבר רע, שהרי גם החלל השמאלי שנמצא בו היצר הרע נהפך לטוב, וזהו שדקדקו חכמינו ז"ל בלשונם: **"אין טוב אלא תורה"**, כי על ידי התורה לא נמצא באדם רק **"טוב"** בלי שום רע.

## "שני כתובים המכחישים" יצר טוב עם יצר הרע

ועתה בא וראה כי על פי האמור יפתח לנו פתח לפרש הלשון בברייתא דרבי ישמעאל במדה הי"ג: **"וכאן שני כתובים המכחישים זה את זה עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם"**. וכבר עמדו המפרשים על הלשון **"וכאן"**, אשר בהשקפה ראשונה אין לו הבנה. [ראה ב"בני יששכר" (תמוז אב מאמר ג אות ז) ביאור נפלא על כך בשם מחותנו המקובל האלקי הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע, ודברי תורה כפטיש יפוצץ סלע].

אך לפי האמור יש לומר הביאור על כך, על פי מה שלמדנו מדברי המגיד הקדוש ממעוזריטש זי"ע, כי אי אפשר להפוך את היצר הרע לטוב רק על ידי העסק בתורה שהיא **"תבלין"** להמתיק את היצר הרע ולהפכו לטוב. אמנם ראוי לדעת כי אי אפשר להפוך את היצר

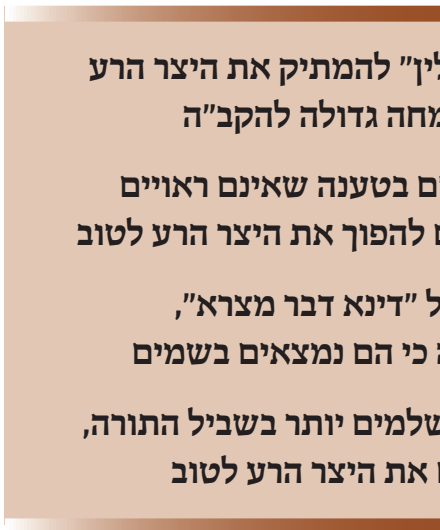
הרע לטוב, רק על ידי העסק בתורה שבעל פה שצריך לזה יגיעה גדולה, כמו שהאריך במדרש תנחומא (פרשת נח סימן ג): **"ללמדך שכל מי שאוהב עושר ותענוג אינו יכול ללמוד תורה שבעל פה, לפי שיש בה צער גדול ונדוד שינה"**.

וזהו דקדוק הלשון שאמר הקב"ה לישראל: **"ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו"** – **"עוסקים"** דייקא בדרך עמל ויגיעה, כמו שביאר הט"ז (או"ח סימן מז ס"ק א) נוסח הברכה: **"לעסוק בדברי תורה"**, לרמז

שיהפוך האדם את היצר הרע ליצר טוב כדי שיעבוד את ה' **"בכל לבבך"** ביצר טוב וביצר הרע, אשר זהו בבחינת **"שלום"** שהוא כלי מחזיק ברכה לישראל.

מעתה יש לומר, כי זהו שרמז התנא רבי ישמעאל בסיום הברייתא: **"וכאן שני כתובים המכחישים זה את זה עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם"**. כי כאשר האדם עוסק בתורה שבעל פה הנה עיקר העסק הוא ביי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן, כי יי"ג מדות אלו כוללים

מדתה יש לומר, כי זהו שרמז התנא רבי



### על ידי עסק התורה שהיא "תבלין" להמתיק את היצר הרע

ולהפכו לטוב גורמים שמחה גדולה להקב"ה

### משה רבינו ניצח את המלאכים בטענה שאינם ראויים

**לקבל את התורה, כי אינם יכולים להפוך את היצר הרע לטוב**

### המלאכים באו בטענה של "דינא דבר מצרא",

**שראוי לתת להם את התורה כי הם נמצאים בשמים**

### משה רבינו הוכיח להם שאנו משלמים יותר בשביל התורה,

**שהרי על ידה אנו הופכים את היצר הרע לטוב**



בתוכם כל הסברות והדרשות שחכמי התורה מחדשים בתורה שבעל פה. לכן בהגיעו למדה הי"ג שהיא המדה האחרונה שהתורה נדרשת בה, הנה הוא בא לחזק את אלו העוסקים בתורה שבעל פה ביי"ג מדות אלו:

**"וכאן"**, כאשר זוכה איש ישראל להתייגע בתורה עד שזוכה לדרוש את התורה בכל יי"ג מדות שמסיימים כאן, הנה מה שהיה עד עכשיו **"שני כתובים המכחישים זה את זה"**, הלא הם היצר טוב והיצר הרע שנלחמים ומכחישים זה את זה, ואין בכח האדם להתגבר על היצר הרע בכוחות עצמו.

**"עד שיבוא הכתוב השלישי"**, שזוכה לעסוק בתורה שניתנה **"בחודש השלישי"**, כמבואר בגמרא (שבת פז): **"ברוך רחמנא דיהב אוריאן תליתאי, לעם תליתאי, על ידי תליתאה, ביום תליתאה, בירחא תליתאה"**. **"ויכריע ביניהם"** – בין היצר טוב ליצר הרע להשלים ביניהם על ידי שהיצר הרע נהפך לטוב.

## תשובת משה רבינו למלאכים: "כלום יצר הרע יש ביניכם"

מעתה יאיר לנו להבין מעט מזעיר, איך ניצח משה רבינו את המלאכים בשעת מתן תורה, שבאו בטענה לפני הקב"ה: **"תנה הודך על השמים"**, שראוי לתת להם את התורה ולא לבני ישראל שהם בשר ודם ועלולים ח"ו לחטוא, על כך הוכיח להם משה שאינם ראויים לקבל את התורה, באמרו בדרך פליאה: **"יצר הרע יש ביניכם"**.

הביאור בזה שהרי ידוע כי הקב"ה הוא תכלית הטוב ומאתו לא תצא הרעות, ומה שברא את היצר הרע לא היה רק לטוב, כדי שיתגבר עליו האדם ויהפכו למלאך טוב המסייע לאדם לעבודת ה', אלא היות שאין בכח כל אחד מישראל להתגבר עליו ולהפכו לטוב, לכן הקב"ה כביכול מתחרט על שבראו וגרם בכך כביכול צער לישראל.

נמצא לפי זה כי אם זוכה האדם להפוך את היצר הרע לטוב שכרו גדול מאד, כי בכך הוא מקדש שם שמים שהקב"ה ברא באמת את היצר הרע לטובת האדם, בבחינת: **"והנה טוב מאד"** זה יצר הרע, וגם גורם שמחה להקב"ה

שישמח ה' במעשיו שברא את היצר הרע ולא יתחרט עליו. אולם אם אינו מהפכו לטוב וגם נופל ברשתו, כי אז לא רק שיענש על עצם החטא, אלא בנוסף על כך יענש על הצער שגורם להקב"ה שיתחרט על בריאת היצר הרע.

וזהו שאמר משה רבינו למלאכים: **"יצר הרע יש בניכם"**, כלומר הלא תכלית התורה היא להיות תבלין ליצר הרע להפכו לטוב, מעתה בשלמא בני אדם שיש להם יצר הרע, הנה ראוי שיקבלו את התורה שהיא תבלין ליצר הרע כדי להפכו לטוב, ועל ידי זה הם גורמים קידוש שם שמים, שמתגלה בכך כי חסד גדול עשה הקב"ה עם הבריות שברא להם יצר הרע שנהפך לטוב.

אבל אתם המלאכים שאין לכם יצר הרע כלל, הרי אין ביכלתם להפוך את היצר הרע לטוב על ידי עסק התורה, אם כן ודאי שראוי לתת תורה לישראל ולא להם, ועל כך הודו לו המלאכים ואמרו: **"ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ"**. כי דוקא בארץ מתקדש שם שמים שמהפכים את היצר הרע ליצר טוב.

## ביטול טענת "בר מצרא"

ויש להוסיף בזה תבלין, בהקדם מה שכתבו המפרשים לבאר טענת המלאכים בשעת מתן תורה: **"מה לילוד אשה בינינו, תנה הודך על השמים"**, על פי מה דקיימא לן להלכה בשלחן ערוך (חו"מ סי' קעה): **"דינא דבר מצרא"**, פירוש, הרוצה למכור שדהו יש עליו חובה למכור מקודם את השדה לאותו אדם שהוא בר מצרא, כלומר לאותו אדם שיש לו שדה קרוב לשדהו של המוכר, ורק אם הבר מצרא אינו רוצה לקנות את שדהו הוא יכול למוכרו לאחרים.

לכן באו המלאכים בטענה כי היות שקודם מתן תורה היתה התורה בשמים, אם כן מצד הדין ראוי שהקב"ה יתן להם את התורה מצד דינא דבר מצרא, שהרי המלאכים הם שוכני שמים ויש להם דינא דבר מצרא. וזהו שאמרו: **"מה לילוד אשה"** שמקומו בארץ **"בינינו"** שאנו שוכני שמים, **"תנה הודך על השמים"**, כי ראוי שתתן לנו את התורה בשמים מצד דינא דבר מצרא.

אולם ב"שפתי מהר"ש" להגה"ק רבי שמואל ענגל זצ"ל (פרשת בראשית) כתב לתרץ קושיית המלאכים בטוב טעם ודעת, על פי מה שמבואר בשלחן ערוך (חו"מ סימן קעה) שאם הלוקח קונה את השדה לחיותו ולקיומו, ואילו הבר מצרא צריך את השדה רק כדי לחיות ביתר הרחבה, אז אין שום טענת בר מצרא, כי היושר והטוב מחייב למכור את זה ללוקח שצריך את השדה לחיותו ולקיומו.

לפי זה טוען מהר"ש ענגל, מכיון שאי אפשר להתגבר על היצר הרע רק על ידי עסק התורה, נמצא שכלל ישראל צריכים את התורה לצורך חיותם, אבל המלאכים שאין להם יצר הרע צריכים את התורה רק לשם תוספת תענוג רוחני, ולכן באופן זה בטל לגמרי טענת הבר מצרא, וזהו שהשיב משה רבינו למלאכים: **"יצר הרע יש בניכם"**, כלומר כיון שאין לכם יצר הרע, אם כן התורה בשבילכם הוא רק לתוספת הרחבה, אבל לגבי ישראל התורה היא לצורך חיותם, שלא יתגבר עליהם היצר הרע ויהרוג אותם הריגה רוחנית.

אך לפי האמור יש לבאר יותר, שהרי מבואר בשלחן ערוך שם כי אם הלוקח נותן יותר שכר מהבר מצרא, כי אז אין לבר מצרא שום טענה, וכאן הרי אנו משלמים כביכול יותר שכר להקב"ה על התורה, שהרי על ידי קבלת התורה אנו גורמים להפוך את היצר הרע ליצר טוב, ובכך אנו גורמים שמחה להקב"ה שהוא המוכר, ששוב אינו צריך להצטער על שברא את היצר הרע, אך לעומת זה המלאכים אין להם כח זה להפוך את היצר הרע לטוב, נמצא כי מצד הדין ראוי לתת לנו את התורה כדי לגרום שמחה גדולה להקב"ה.